

Wat „al te

dr F. W.

er een con-

Van Ruler,

„het wezen,

rische kerk

echter moe-

Dus: me-

n maa-

is Overduin

nnen, maar

loe het dan

n van het

egt het ons

tie", dat de

s meest zui-

Christus" is.

komen, zegt

stus' lichaam

ik nog niet

gekeerd. Hij

meest zuivere

e meest zui-

ristus".

mbaring van

ouwens voor

Maar wan-

kan erover

a is er maar

it te kennen

als Kuyper.

arsterm der

de Gerefor-

ndat die kerk

stituut is,

langrijke ele-

tot de meest

Christus. Wie

ituut en kerk

ir en onzicht-

an mijn groot-

de dagen van

ze kerken be-

juist dat men

van Christus,

it lichaam van

geschreven.

en, maar ziet

negeeren van

ng gebrachte

". Het is ge-

wij „zuivere

tus' lichaam

laten samen-

; we schreven

s dan ook ds

ut" en „kerk

et en dus die

juist gezegd:

stituut, maar

rganische" en

loof, dat de

rel eens meer

kken in deze

die nog altijd

oet niet over

er hij verder

stoer-gerefor-

vals, wettig en

de rest dus

rniteit" krijgt

en een pluri-

-gebied, waar-

glijkelijk door en

". Hij zal niet

ij eens iemand

en" staat.

a in de kringen

voor kort nog

urin ds O. het

nige kerk ge-

Wij kunnen hem niet gelukwenschen met zijn accoord-verklaring met Van Ruler. In ons hoofd is de nonsens van gelijkstelling van kerk en belijdenis als norm van accoord nooit opgekomen. Het is driftig redenaarsgedaas, meer niet. Weshalve ik ontken, dat ds O. werkelijk God dankbaar is, als hij schrijft:

Ik ben God dankbaar dat onze Kerken dit „ultra-gereformeerde" van dit inderdaad „neo-calvinisme" van Dr K. Schilder heeft afgewezen.

„Zijn" kerk heeft NIETS afgewezen. Hepp heeft met anderen het geprobeerd, maar kreeg nul op zijn rekest. En toen de heeren der synode mij later vroegen, mijn meening te zeggen over de kwestie der exe-gese van art. 27-29, en ik antwoordde: „best, maar dan publiek", lieten ze de zaak blauw-blauw, en begroeven later de heele affaire. Ds O. fantaseert zoo maar wat. Kent hij de uitspraken van '42 wel? Ik ga het betwijfelen. Hij is net zoo fantasie-rijk als dr J. Ridderbos' weekblad, dat onlangs de pluriformiteit zoo maar tot belijdenis van zijn kerken gemaakt heeft. We lezen:

Het schrikbeeld, dat Ds van Ruler meent te zien dreigen in onze Geref. Kerken onder aanvoering van Dr A. Kuyper, heeft gestalte gekregen in het versmalde en veruitwendigde kerkbegrip van Dr K. Schilder.

Welwel, we knopen dus toch bij Kuyper aan? Maar die „veruitwendiging" is toch nonsens: wie geen kerk ALS instituut contra een kerk ALS organisatie kent, veruitwendigt niet, en verinwendigt niet, versmalt niet en verbreedt evenmin.

En nu een erkenning:

Maar dit wil ik er eerlijkheidshalve aan toevoegen. Toen ik predikant in Kampen was in de jaren 1933-39, en het versmalde geromaniseerde en secularistische kerkbegrip van Dr K. Schilder en zijn volgelingen zich begon af te tekenen, dat ik de sterkste reformatische argumenten gevonden heb mede bij Dr A. Kuyper. Welke bezwaren wij ook tegen dezen theoloog mogen hebben, mij valt altijd op, dat hij te geestelijk was om in dat „ultra-gereformeerde" te vallen, waarover Ds van Ruler het heeft. Dr Kuyper had daarvoor een te scherp oog voor de noodzakelijkheid van den Heiligen Geest.

En nu zijn we weer tot ons uitgangspunt teruggekeerd. Wie den H. Geest als kerk-vergaderaar eert, die kent geen kerk-ALS-organisme meer. Een staat-als-organisme is er evenmin.

Ds Overduin suggereert zich, dat men bij hem weer „rijk" wordt, nu de belijdenis meer als lied gezongen wordt. Ik geloof er geen zier van. Wie over de eerste onderscheidingen met oratorischen zwier heen-loopt, die wordt armer en zwakker en — brutaler bij den dag. K. S.

Kuyper zou den onzin niet hebben uitgehaald.

Reeds eerder hebben we er op gewezen — in den vorm van een dialoog — dat Kuyper den onzin van 1942, de binding aan een formule, die weersprekbaar is, en zelfs reeds prijsgegeven op een bepaald punt, geenszins zou hebben goedgevonden. Hij kende het gevaar van leerlingen, die voor den meester den boel bederven; en kon in 1893 niet bevroeden, dat ze in 1944, getooid in professorentoga, het toch nog zouden doen. Naast het in bovenbedoelden dialoog (zie ons nummer van 6 Oct. 1945) aangehaalde citaat van Kuyper, treft ons ditmaal een uiting van hem in „De Heraut" van 29 Januari 1893. Blijkbaar had de toen nog jonge ds J. J. Westerbeek van Eerten particulier geschreven, wat later Ridderbos—Grosheide kerkelijk zouden vastleggen. Daarop had ds J. J. Kouwenhoven Dzn vlam gevat. Hij schreef een artikel in „De Bazuin" (die krant was toen nog een krant van karakter, d.w.z. niet een bij-wagen van anderen), en Kuyper neemt nu Kouwenhoven's artikel over: de wijze man ruikt het gevaar, dat zijn leerlingen de zaak bederven en doorslaan. Uit Kouwenhoven's stuk contra Westerbeek van Eerten nemen we via „De Heraut" dit over:

Aan den WelEerw. ZeerGel. Heer Ds J. J. Westerbeek van Eerten te Mijdrocht.

Waarde Broeder!

Van Uwen uitgever, den heer Fernhout te Amsterdam ontving ik ter inzage het Januari-nummer van uw Tijdschrift voor Geref. Theologie, en las daar met belangstelling uw artikel over „Wedergeboorte en Doop". Mijn belangstelling zou echter bijna in schrik zijn overgegaan, omdat ik weldra de stoute bewering vond (pag. 5): „of ge moet, wilt ge in uw Belijdenis Gereformeerd wezen, de onderstelling aanvaarden, dat wie gedoopt is, is wedergeboren, of ge moet ophouden langer onder de Gereformeerde vlag te varen". Want ge moet weten, dat ik er prijs op stel, in mijn gemeente als Gereformeerd leeraar te worden erkend, en dat ik toch de onderstelling niet aanvaard, dat, wie ik doop, is wedergeboren. Volgens U verbeur ik hier mee het recht „langer onder de Gereformeerde vlag te varen"; ik zag mij dus in mijn geest reeds door kerkeraad en classe gecensureerd als onzuiver. Vandaar mijn schrik! Wel troostte mij de gedachte, dat ik de eenige leeraar dan niet zou zijn, die gecensureerd moet worden; maar toch, omdat het de eerste maal niet is, dat zoodanig stout beweren publiek wordt uitgesproken, begon ik te vreezen, dat dit inderdaad de overwegende meening in de Geref. kerken zou worden; m. a. w. dat ze voorstanders uwer opvatting aan de voorstanders eener andere meening hun recht tot ambtsbediening zullen gaan betwisten.

Dat was geschreven 10 Jan. 1893. De Chr. Gereformeerden hadden zich al doen hooren, en Kuyper voelt: er zit kwaad in de lucht. Als dan ook ds Kouwenhoven in het slot van zijn brief opmerkt:

Ik kom op voor het recht van mijzelf en anderen, om met uw vooronderstellingen niet mee te gaan, en de kinderen der geloovigen alleen om des Verbondswil te doopen — en toch ongemoeid in de Geref. kerk te dienen. Omdat Gij met uwe „onderstelling" U op een terrein beweegt, ik zeg niet tegenover, maar toch buiten de H. Schrift en de Belijdenis, mist Ge het recht, om wie geen lust hebben U op dat terrein te vergezellen, als on-Gereformeerd te brandmerken,

dan geeft Kuyper (A.) volgend onderschrift:

Dit slot stemmen we toe: Veroordeeling van andersdenkende broeders is niet gewettigd, vooral niet in zoo teedere zaak, waarover de kerken nog nimmer thetisch en anti-thetisch, met klare bewustheid, uitspraak deden.

We twijfelen dan ook zeer, of Ds Westerbeek van Eerten dit bedoeld hebbe.

We durven wel zeggen van neen. Op de zaak zelve gaan we ditmaal niet in; te minder daar de positie in dit opstel door Ds Kouwenhoven ingenomen volstrekt nog niet de mogelijkheid uitsluit, dat ook hij tenslotte Da v. W. v. E. gelijk geve.

Eigenlijk zouden we zeggen: Dat gelijk zit in wat hij nu zegt reeds in, mits men het er maar bij wettige conclusie wete uit te halen.

Hier krijgt Westerbeek van Eerten dus een vaderlijk tikje. Ik geloof, dat de broeder, dien ik later heb hooren preeken, zich er aan gehouden heeft. Maar wat Kuyper in 1893 niet wilde, hebben zijn epigonen in 1942-44 doorgezet, toen ze de kans schoon zagen. Dat het groepje Kuyper-leerlingen, aangezet door den diplomaat dr H. H. Kuyper, die stervende zijn grootste nederlaag als grootste victorie heeft aangezien, zoo koppig-hoogmoedig volhouden zou als nu gebleken is, dat hebben de Chr. Gereformeerden mis-schen eerder verstaan dan wij. Wij hebben te veel vertrouwd; ook wie het vertrouwen niet waard waren. K. S.

Is prof. Greijdanus veranderd?

Het heet van synodocratische zijde, dat prof. Greijdanus veranderd is. Al zou dat nog niets beteekenen voor de autorisatie van de uitspraken van 1942, toch is het goed te herinneren aan wat prof. Greijdanus schreef in 1925(!) In de K.V. op Ef. 1:1 schreef de hoogleraar toen reeds:

Met heiligen worden bedoeld degenen, die God in bijzonderen zin tot Zijn eigendom heeft willen maken, 2:19; Joh. 1:11, en die Hij Zich tot Zijn specialen dienst wilde aannemen, 3:5; 2:21. In de Heilige Schrift is sprake van heilig land, Ex. 3:5, heilig water, Num. 5:17, heilige ark, 2 Kron. 35:3, enz. vgl. Matth. 4:5; Eph. 2:21. Daaruit blijkt, dat met het woord heilig bij het scepel allereerst gezien wordt op bijzondere verhouding tot God. Omdat de mensch een redelijk en zedelijk scepel is, d.w.z. van God ook ontvangen heeft een verstand en eenen wil, vloeit uit die bijzondere verhouding, waarin God hem tot Zich als Zijnen heilige stellen wilde, voort, dat hij zijnerzijds zich ook geheel aan den Heere en Zijnen dienst toewijdt, 2 Kron. 5:11; Joh. 17:19, of dat althans behoort te doen, Ex. 19:22; 2 Cor. 7:1; 1 Petr. 1:15. Hoogere bevoorrechtiging door God, legt ook te hooger verplichting op. Maar deze algeheele toewijding aan den Heere blijft van menschen-kant menigmaal uit, zoodat hij als een onheilige handelt, Hebr. 12:16, en zich, of het heilige des Heeren, onheiligt, Lev. 21:4; 22:15; Ps. 89:32. Israël was Gods heilig volk, Ex. 19:6, maar stelde zich telkens tegen den Heere, Jes. 64:10, en wierp eindelijk den Gezondene des Vaders, Zijnen eigen Zoon, uit, Matth. 27:1, 2, 21, 22, 23, 25. Nu zijn Gods genade-giften, en Zijne verkiezing, wel onberouwelijk, Rom. 11:29, en heeft God ook Zijn oude volk niet verstooten, Rom. 11:1, 2, maar heeft Hij toch het oordeel over hen gebracht, 1 Thess. 1:16; Matth. 23:38, en de heidenen in hunne plaats gesteld, Rom. 11:11, 17. Om nu de geadresseerden te onderscheiden van dit oude, hunnen Messias verworpen hebbende, en daarom onder het oordeel liggende, volk Gods, en aan te geven, dat hij a.h.w. de heiligen der Nieuwe bedeeing bedoelt, voegt de apostel er bij: die ook geloovigen in Christus Jezus zijn. Dan ligt hierin, dat hij ook aan het volk der Joden nog een heilig stempel erkent, wat in overeenstemming is met hetgeen hij in Rom. 11 en elders van de Joden zegt. Het woord heilig wijst hier inzonderheid op hetgeen van Godswege ontvangen werd en geldt, d.i. het objectieve. Geloovig daarentegen op het subjectieve, d.i. op het zijn en doen dezer heiligen van hun kant, n.m.l. dat zij zich met hun gansche hart en persoon en leven overgegeven hebben aan den Heere Christus, om geheel op Hem te steunen, en uit Hem te leven, en in Hem hunne behoudenis te hebben. Het woord in den grondtekst komt ook wel voor in den zin van trouw, b.v. 6:21. Maar deze betekenis zou in ons vers de voorstelling wekken van eene onderscheiding tusschen trouwe en ontrouwe Christenen, wat in het begin van dezen brief niet waarschijnlijk is. En uit soortgelijke overweging is ook niet aannemelijk de ver-binding van in Christus Jezus ook met heilig, inplaats van alleen met geloovig. Want ook dan zou de gedachte uitgesproken zijn, dat er tweeërlei heiligen in Christus Jezus zouden zijn, sommigen die geloovig, of trouw waren, en anderen, die dat niet waren. En mocht eene dergelijke onderscheiding verderop in den brief denkbaar zijn, zoo is zij toch vrijwel uitgesloten in het beginvers.

Tot zoover het citaat uit 1925. Men ziet: daar staat al alles in wat ter zake later is gehandhaafd. K. S.

Is de Synode „Apollos" en dus een individu?

Volgens een orgaan, te Hoogeveen verschijnende, heeft een synodocratisch predikant, ds J. Groenenberg, in Nieuweroord intrede gedaan met 1 Kor. 3 vs 5-9.

Het verslag meldt:

Dit Paulinische woord verklarende beantwoordde hij de vraag: „Hoe moeten de gemeenten de dienaren des Woords zien". 't Zijn dienaren Gods en medearbeiders Gods. 't Was in Paulus' dagen ook geen vrede in de gemeenten. Velen zagen in Paulus hun man en andere hielden het met Apollos. Het „ik ben van Christus" werd te weinig gehoord.

Op dit punt is er geen nieuws onder de zon. In onze dagen klinkt het: ik ben van Schilder en ik houd het met de Synode. Er wordt teveel gelet op hij die plant en op degene die nat maakt. Beiden zijn echter niets, want het is God die de wasdom geeft. Daarom moet ons aller geloofsbelijdenis zijn: „En ik ben van Christus".

Indien dit verslag juist is, is de preek wel heel erg mis geweest: a. een Christus-partij is even goddeloos als een andere partij in de kerk; b. Christus behoort niet aan een partij; c. men kan het niet houden met een synode, die niet meer bestaat, maar wel eventueel met haar besluiten; d. in dat geval moet men dus zeggen: ik houd het voor een norm Gods om de 5 vragen van 1944 met „ja" te beantwoorden; e. maar dan moet deze dominee dadelijk zich vrij maken, want hij beantwoordt die vragen NIET met „ja", net zoo min als iemand anders; en overigens is het misleidend den schijn te wekken alsof het „van-Schilder-zijn" te combineeren was met het „van-de-synode-zijn" binnen éénzelfde kerkverband; f. het is voor de synode beleedigend te doen alsof haar opvatting een partij-kwestie is, want zij zegt, dat het goddelijke rechtspraak is; g. niet Schilder beleedigt dus de synode, maar deze dominee. K. S.

GEREFORMEERDE KERKEN
(Onderhoudende Ar. 31 K.O.).

Beroepen te:

Leiden, C. H. Lindeboom te Kampen.
Middelburg, Tiel-Zaltbommel, Zevenaar en Zoetermeer,
cand. H. Amelink te De Bildt.
Schouwerzijl, P. Wulffraat te Kantens.
Ulrum, cand. J. Kok te Hilversum.
Zwijndrecht, F. Kouwenhoven te Kampen.
De Bildt-Maartensdijk, P. Plaatsman, cand. te Nunspeet.

Benoemd:

Tot veldprediker, F. Kouwenberg te Kampen.

Bedankt voor:

Haarlemmermeer-O.Z.-Hoofddorp, en voor IJmuiden, J. Meester te Brouwershaven.
Nieuwleusen, IJsselmuiden, Langerak en Delfzijl, C. v. d. Waal te Pingjum.
Terneuzen en Tweede Exloërmond-Musselkanaal, cand. J. v. Popta te Santpoort.
Nijkerk, B. Jongeling te Sappemeer.

Aangenomen naar:

Mussel, cand. J. van Popta te Santpoort.
Sneek, C. v. d. Waal te Pingjum.

— PRAEP. EXAMENS. Door de classis Zwolle is praeparatoir geëxamineerd cand. F. F. Pels, Jan van Arkelstraat 66, Kampen. Hij is thans beroepbaar.

— ERMELO. Ten behoeve van „Pensioengasten" wordt medegedeeld, dat de kerkdiensten (in het kerkgebouw „De Zendingkerk", a. d. Rijkstraatweg) gehouden worden 's morgens om 8.45 uur en des n.m. om 5.15 uur.

— HARDERWIJK. Hier wordt geregeld één kerkdienst gehouden des n.m. om 3 uur in het kerkgebouw v. d. Ned. Protestant Bond (a. d. Stationslaan), onder leiding van den kerkeraad der Geref. Kerk te Ermelo.

— „ZAAK—HERWIJNEN". De classis Axel (Zeeland), in gewone vergadering bijeen op Dinsdag 8 Juli 1947 te Goes, spreekt uit, dat zij alle stukken en uitspraken betreffende de zaak-Van Herwijnen (Rilland-Bath) van de tafel neemt, en verzoekt hem (Van Herwijnen) tot een samenspreking op de voortgezette classisvergadering.

Dese vergadering zal gehouden worden op 3 Sept. a.s.

— NOG EENS: URK. Ds Spijker was zoo vriendelijk, mij naar aanleiding van mijn vorige bericht over Urk enkele mededeelingen te doen, die vrijelijk zouden kunnen worden gepubliceerd. Ze dienden tevens ter verbetering van hetgeen onjuist was voorgesteld. Ik geef nu de opmerkingen van ZEW. ten deele letterlijk, ten deele iets bekort weer.

„Laat ik u terstond mogen zeggen, dat ik niet juich". De oorzaak hiervan geeft hij aldus weer. „De gebrokenheid van ons kerkelijke leven heeft een diepe wonde geslagen in mijn ambtelijke leven. Ik kan het maar niet verwerken, dat het zoo moet, en toch kan ik niet anders. Ik kan de verantwoordelijkheid niet dragen voor dat onrecht. Dat ik zelf nog predikant was binnen het verband, was slechts hierdoor mogelijk, dat de kerkeraad, hoewel een aantal broeders uitdrukkelijk verklaarden, zich (daaraan) niet te kunnen conformeren, welbewust nooit de binding heeft willen opleggen aan de leerspraken 1942. Daaruit vloeide voort, voor mij althans, dat de kerkeraad nooit kan berusten in schorsingen en afzettingen, die een gevolg waren van het wél binden. We leefden alzo vrijgemaakt binnen het verband, maar we hielden het nog

voor onszelf. Ik meende, dat niet alleen ik, maar ook de kerkeraad, op grond van het „niet binden“, zou moeten opkomen tegen de schorsingen. De tijd, dat we de naar binnen gekeerde kant naar buiten zouden keeren, zou stellig komen. Maar wat ik niet heb willen zien, heb ik tenslotte moeten zien: het was één stuk diplomatie en kerkelijke politiek. Dat bracht mij tot mijn uitdrukkingen van Zondag 18 Mei. (Bij de bevestiging van nieuwe belijders. D.V.). Het was een getuigenis tegen onwaarschijnlijkheid. Op dien Zondag heeft de kerkeraad echter niet vergaderd. Ik meende daarna werkelijk een keer ten goede te ontdekken, maar toen (23 Mei) heb ik mij nog meer laten binden dan te voren. Werkelijk, ik wilde mijn ideaal niet prijsgeven; met een hoopvol hart dronk ik uitdrukkingen in (uit het stuk van 23 kerkeraadsleden, D.V.), die de goede kant uitwezen, en het andere slikt ik. Ik heb trouwens dat stuk niet schriftelijk voor me gehad, dus niet kunnen overwegen.

Zondag 8 Juni (op de gemeentevergadering 's avonds, D.V.) is het niet voorgelezen. Er is alleen gezegd, dat we elkaar gevonden hadden. Het aanvaarden van dat stuk door de beide predikanten is juist, de bekrachtiging door de gemeentevergadering is niet geschied, (bedoeld zal zijn door een stemming, D.V.) op één na zijn alle sprekers met bezwaren naar voren gekomen.

Dat ik bij de gelegenheid opmerkte: „ik denk niet aan vrijmaking“, was, omdat ik die weg niet op wilde, mijn ideaal niet wilde prijsgeven. Ik heb (echter) nooit verklaard, dat ik vrijmaking zonde achtte voor God: scheuren heb ik zonde genoemd, „maar“, merkte ik dan op: „aan welke zijde ligt de oorzaak?“.

Tot zoover de brief van Ds Spijker.

Zew. voegde er ook bij een afdruk van het stuk, dat na zijn vrijmaking bij de leden der Gereformeerde kerk te Urk is thuisbezorgd (en reeds in ons blad gepubliceerd is, Redactie). Het doet een blik slaan in de diepte van den ernstigen strijd, door hem gestreden.

C. DE VRIES.

— BATAVIA. Uit een particulieren brief, afkomstig uit Batavia: Op den Soendaweg 47a heeft gisteravond een, zonder dat we dit zochten, historische gebeurtenis plaats gevonden. Ds Sobering, Chr. Geref. predikant, veld prediker te Makassar, had ons t.a.v. de kerkinstellingsbrief geschreven, waaruit bleek, dat hij met meer dan normale belangstelling onze kerkelijken strijd volgde en gaarne met ons als kerkeraad in contact wenschte te komen. Dat contact zou kunnen plaatsvinden, wanneer hij zijn vrouw van de „Sibajak“ zou afhalen en dat laatste heeft Zaterdag plaats gevonden. Zondagochtend na den kerkdienst zijn we met twee auto's op stap gegaan om hem te zoeken. We vonden hem met z'n gezin in een Transit kamp. Na een heel gezellig gesprek, dat al gauw kwam op den kerkelijken strijd, werd een afspraak gemaakt tot samenspreking: Woensdagavond a.s.

Gisteravond hebben we Ds S. van het kamp opgehaald om bij ons ter kerk te gaan. Onderweg gaf hij aan kapt. Nugteren te kennen, dat hij, zoo daar behoefte aan gevoeld werd, bereid was, — overigens zonder eenig opdringen — om een stichtelijk woord te spreken. Op den Soendaweg aangekomen, bracht kapt. Nugteren dit aan

den kerkeraad over. We hebben toen een korte beraadslaging gehouden. Daarbij hebben we ons zelf twee vragen ter beantwoording voorgelegd:

a. Kunnen en mogen we Ds S. beschouwen als onzen broeder in Christus?

b. Mogen we van hem verwachten een zuivere schriftuitlegging?

We hebben alle vier na ernstig overleg — je begrijpt wat er in ons hart omging; ik zelf dacht aan het laatste gesprek, dat ik met opa en opoe in Assen gehad heb — voor Gods aangezicht niet gedurfd om deze vragen ootkennend te beantwoorden.

We leven in een overgangstijd, in een tijd, waarin wat de Chr. Geref. in de vorige eeuw vreesden en waarom ze een formeele eenheid zonder materiele eenheid niet begeerden, werkelijkheid is geworden, gruwelijke gesanctioneerde en gerectioneerde werkelijkheid. In dezen overgangstijd, waarin de Chr. Geref. kerken en Geref. kerken elkander wederkeerig zoeken in de pers en in persoonlijk contact, en waarin we het gescheiden kerkelijk leven ook hoe langer hoe meer bewust gaan zien als zonde voor God, in die tusschen periode plaatst God ons, die toch reeds zulke moeilijke beslissingen los van het Moederland moeten nemen, plotseling voor deze concrete vraag. Waar dan ook in Nederland zou door telefonisch contact anderen advies gevraagd kunnen worden. En hier moesten wij als jonge ambtsdragers beslissen over deze eigenlijk zoo uitermate belangrijke aangelegenheid.

We meenden voornamelijk eenvoudige vragen ons te moeten stellen en na het contact, dat we tot heden met Ds S. gehad hebben, konden we deze o.i. niet met „neen“ beantwoorden. Bovendien overwoogen we, dat noch schorsingen noch afzettingen noch eenig andere tuchtmaatregel uit het verleden tusschen ons in stond. En zoo hebben we eenparig gezegd: ja. Ds Sobering was zelf bereid om ambtelijk op te treden, dus met uitspreiding van den zegen. Doch daartoe vonden we geen vrijmoedigheid. Zoals de situatie momenteel zich voordoet, is hij voor ons geen wettige ambtsdrager. Het nog kerkelijk gescheiden leven, dat God niet welbehagelijk is en waardoor tegenover de wereld Christus smaadheid wordt aangedaan, is er helaas nog.

Zoo heeft Ds Sobering een stichtelijk woord gesproken; onvoorbereid: een heerlijke troostvolle en zuivere uitlegging van Philippenzen 4:6 en 7: „Weest in geen ding bezorgd, maar laat uwe begeerten in alles door bidden en smeeken, met dankzegging, bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal Uwe harten en Uwe zinnen bewaren in Christus Jezus“.

Ik behoef niet te zeggen, dat ook de kerkelijke zorgen en begeerten, hoewel niet breeduit, in deze schriftuitlegging betrokken werden.

De voorzang was Ps. 27: 7 en het was, alsof ik weer in de Lutherse Kerk in Den Haag zat op de bekende vergadering van bezwaarden. Was dit een partiele verdere doorwerking van de Reformatie? Is dit geen reële stap verder, een niet georganiseerde, en spontane, waaruit het hart spreekt?

Bij mijn weten heeft nog geen Chr. Geref. predikant in een Geref. Kerk in Ned. een stichtelijk woord gesproken. Maar gebeurden dergelijke feiten ook niet vóór de her-

eeniging in 1892? Mag dit aangemerkt worden als een nieuwe mijlpaal in Christus' kerkvergaderend werk?

Hier in N.O.I. zit men met acute moeilijkheden!

Moet de kerkeraad een Chr. Geref. broeder die bij ons in de kerk graag het Heilig Avondmaal zou vieren, weren? Van tweedele genoodigden: „volle en waardige gasten“ willen we niet weten. Het zou m.i. alleen kunnen, indien hij gewoon lid wordt van de Geref. kerk en zich ook bewust is van deze stap.

Daarom is o.i. het contact en de hereeniging met de Chr. Geref. van zoo'n eminent belang. Laat men in Nederland toch in het geloof en lezende het hooge priesterlijk gebed ernst maken met deze voor ons hier zoo dringende aangelegenheid. In Utrecht gaan de Geref. naar de Jans kerk, de Chr. Geref. naar de kerk aan de Wittevrouwen-singel, maar hier zijn de Chr. Geref. militairen volkomen dakloos. Wil ons ook niet in verzoeking brengen met „gast lidmaatschappen“. We kunnen toch geen tucht oefenen, indien we den kerkmuur tusschen de Chr. Geref. a priori onaangetaast laten?

Ik zou de kerken in Nederland willen toeroepen: betoon ook Uw geloofsgehoorzaamheid om wat onze kant betreft al het mogelijke te doen om de schande (die ook schade meebrengt) van dit kerkelijk gescheiden leven op te heffen. Zou Christus, het Hoofd van het Lichaam (kerk), niet van ons vorderen, dat we een einde maken aan het feit, dat het eene lid tegen het andere zou zeggen: wat heb ik met U van doen?

Je weet, hoe ik, toen ik naar Indië ging, de hoop uitgesproken heb, dat we daar zouden samengaan: Chr. Geref. en Geref. en hoe ik in Holland al dienaangaande contact wilde opnemen. Van het laatste is niets meer gekomen, maar, zonder dat we dit konden voorzien, heeft God gisteravond ons gegeven het eerste gloren van een mogelijk komende hereeniging. We zeggen niet: hier kan het wel. Neen, daarin zijn Holland en Indië één. Wat hier kan en mag, kan en mag ook in het Moederland.

En daarom, indien de kerken geen bezwaar maken tegen dat precedent, laat het haar dan aansporen om het daarbij niet te laten. Acht men deze stap te vroeg gedaan, laat men dan zorgen zoo vlug mogelijk dit felt te achterhalen, door het niet als een oase in de woestijn jarenlang te laten en dus te verwaarlozen!

In onze verhouding met de Chr. Geref. zijn er „zorgen“ we willen noch zorgeloos zijn, noch „bezorgd“, maar onze „begeerte“ ook dienaangaande door „bidden“ en „smeeken“ (dit zij een cri de coeur in Indië) „bekend worden bij God“, onder dankzegging aan wat reeds plaats vond. Zoo zal de „vrede Gods“ onze „harten en zinnen bewaren in Chr. Jezus“.

De kerkdienst begon met: „zoo ik niet had geloofd, dat in dit leven mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou.....“ en eindigde met de eschatologische jubelzang (Ps. 73:12 en 13): „..... Zoo zult Gij zijn voor mijn goed, mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed“.

Een historisch moment? Misschien.

Maar zeker: een roeping van Christus-wege tot eenheid in Vader en Zoon, „opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt“.....

K. S.

De Heere, Die alles wel heeft gemaakt, verblijdde ons zeer met een Zoon.

JACOBUS PIETER.

Ds J. P. v. d. STOEL.
Moesiweg 7, Batavia.

G. v. d. STOEL—
ROEST.

Herman Colleniusstraat 48,
Groningen.

TE KOOP AANGEBODEN:
een in prima staat verkerend
JAQUET MET VEST
(vooroorl., zonder punten).
Brieven No. 250, Bureau „De
Reformatie“, Goes.

TE KOOP:

Pracht eiken Orgel,
merk Lindholm, 6 spels, 20 reg.
Zeer geschikt voor zaal.
A. SNIJERS,
Cronjélaan 17, Zeist.

Zoo juist verscheen:

**AUGUSTINUS
OVER DEN STAAT**

GEDACHTEN VAN
AUGUSTINUS
verzameld, vertaald en
ingeleid door

Prof. Dr. A. SIZOO

I. De Staat Gods en
de staat der wereld.
II. De Staat. - III. De
regering. - IV. De
wet. - V. Kerk en
Staat. - VI. Oorlog
en vrede. - VII.
Samenvatting.

Prijs f 2.— Geb. f 2.95.
Verkrijgbaar bij de Boek-
handel.

J. H. KOK N.V. KAMPEN

Thans verscheen in het
ECCLESIA-ARSENAL

de 2e en 3e aflevering
van het Bijbelstudiewerk

DE GESCHIEDENIS DER GODSOPENBARING

Inhoud van deze twee afleveringen:

Ds I. de Wolff en „De geschiedenis van hemel en aarde
Ds G. van Dooren in haar aanvang en voortgang“
Ds G. van Dooren „De geschiedenis van Adam“

Ieder, die de Schrift wil verstaan,
moet zich dit werk aanschaffen

Bij intekening prijs per afl. f 1.15

UITGEVERIJ J. BOERSMA - ENSCHEDE

Er is nog een kleine voorraad van

Een theater in Dachau

door Ds HERM. KNOOP,

met een inleidend woord van Prof. Dr. K. SCHILDER.

PRIJS f 3.90.

Dit boek gaat over de martelaren der Kerk. Een documentair
werk van Kerkhistorische betekenis. Het behoort in elk
Christelijk gezin, niet slechts om het te lezen, maar ook om
het te bewaren voor het navolgende geslacht, dat weten moet
wat er in de Kerk gebeurd is.

In geen Gereformeerd gezin mag dit ontbreken.

Verkrijgbaar bij den boekhandel of rechtstreeks bij
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., GOES, Giro 36000.

LAAT NU UW JAARGANG
„DE REFORMATIE“
IN BINDEN.

f 3.— per jaargang.

Register wordt bijgeleverd.

BOEKBINDERIJ VAN KUIJK
Zalmstraat 1 — Scheveningen

ANTIEKE

Klokken, Meubelen, Tegels,
Tin- en Koperwerk, enz.,
enz. koopt en verkoopt:

Kunsthandel „OUD HOLLAND“
(eig. J. van Dijk), Rotterdam,
Cl. de Vrieselaan 80, Tel. 36466.

TE KOOP AANGEBODEN:

Gemeene Gratie, 3 deelen van
Kuyper.
De Voleinding, 4 deelen van
Kuyper.

Alles in prachtband, nieuw, bij
A. JONKER, A 133, Grootegast

Van 26 Juli—9 Augustus en
van 16 Augustus—30 Augustus
wordt voor deze periodes een
NET HUIS TE VELP (G.)
aangeboden. Brieven onder No.
249, aan het Bureau van „De
Reformatie“ te Goes.

Tegen begin September zoekt
Dr. WESTERHUIS voor zich en
zijn 20-jarige schoolg. pleeg-
dochter een

**JUFFROUW VOOR DE
Huishouding**

van Geref. beg. — geen dienst-
bode. Hulp voor ruw werk, was
buitenshuis, 6 weken vacante.
Salaris volgens afspraak.
Adres: Utr.weg 50, Arnhem.

Meisje, 22 j., biedt zich aan als
HULP IN DE HUISHOUDING
in gezin met kinderen in 't Zuid-
den des lands. Brieven onder
no. 251, Bureau van dit blad.

Zoo juist verscheen:

**KARL BARTH EN
DE KINDERDOOP**

door

Prof. Dr. G. C. BERKOUWER

Barth's beschouwing
over de Kinderdoop is
een der voornaamste
onderwerpen van het
theologisch gesprek
van deze tijd. Ook
meelevende kerkleden
interesseren zich voor
deze kwestie. Het gaat
hier om de belijdenis
zelf en de wekelijkse
praktijk der kerk. Het
is een vraagstuk van
verstrekende kerke-
lijke betekenis. Prof.
Berkouwer toetst in
dit boek Barth's op-
vatting aan de Bijbel
en aan de historie der
kerk.

Een zeer belangrijk en ac-
tueel boek.

Prijs f 3.50 - Geb. f 4.75.

Verkrijgbaar bij de Boekhandel.

Uitgave van
J. H. KOK N.V. KAMPEN

Beschaafde Juffrouw, m. l., er-
varen huish., zoekt

**ZELFSTANDIGE
BETREKKING.**

Brieven onder No. 252, Bureau
„De Reformatie“ te Goes.

COPIER-INDICHTING „ECCLESIA“

Eigenaar J. VERMIJ,
Koningin Emmakade 194,
DEN HAAG,

Telefoon 39.84.92,
Postrekening 305250.

COPIER-, TYPE- en ADRESSEERWERK

Medewe
Prof. E
Ds H. J
v. Til, I

Alle
aan:
Adm.

INHOUD
Synodoe
schrijven
Op en c
wet. sch
ding en
VI. —
cadeau
Uit Am

Wat
leerde
ders er
en nad
We
zeggen,

Het
van des
vertelle
minste
te berel
Reed
Dr Siet
over ve
zich cri
Dr A.
Kuyper
inzake
van Sie
constru
vinden
schouw
aanvlog
Op e
rentie
stelling
verbond
is opge
makelij
een eig
praeadv
ducht
der stu
vanzelf.
Uitve
later in
artikele
boek
werden
Wij
voor-zic
De v
dit bon
„Bon
Christu
rekende
scheide
Hij is
dat aml
van Ch
om ze
geplaat
werking